

Tribuut 2007/04

?!

Mr. J.J.M. Hertoghs
Mr. J.M. Sitsen

The logo for 'Tribuut' is displayed in a stylized, bold font. The letters 'Tribuut' are in a dark blue color, while the letter 'u' is in a lighter, teal color. The font has a slightly rounded, modern feel.

Dat het beroep van belastingadviseur niet van gevaren is ontbloomt, is een conclusie die getrokken kan worden uit de rechtspraak die de laatste tijd is verschenen. Zo blijkt de strafvervolgning – en veroordeling – ter zake van fiscale fraude allang niet meer beperkt tot de belastingplichtige. Strafdreiging richt zich evengoed tot diegenen die hem terzijde stonden. Onder hen neemt natuurlijk debelastingadviseur een belangrijke plaats in. Hij brengt de cliënt op belastingbesparende ideeën, verzorgt zijn aangiften en wijst hem de weg door de fiscale jungle. Zo mag je het dichte woud van complexe en nauwelijks doordringbare regelgeving toch gerust noemen. Als een ware tarzan slingert de adviseur van liaan tot liaan; en zijn cliënt slingert met hem mee. Zonder de liefvallige Jane kan men die bezigheid nauwelijks sexy noemen, maar wel spannend! En, zoals gezegd, niet zonder gevaar.

Het faciliteren van belastingfraude is (al) strafbaar

Sommige belastingadviseurs denken dat het opstellen van een (mogelijk) onjuiste aangifte niet strafbaar is, zolang je die maar niet *zelf* ondertekent. Bij twijfel aan de volledigheid van de van de cliënt verkregen informatie staat de consulent voor een dilemma: moet hij de cliënt voor het hoofd stoten en de dienst *weigeren*, óf moet hij de aangifte toch opstellen met een reële kans op valsheid? Klanten verlies je niet graag, maar je vingers branden doe je ook niet met plezier. Op blanco papier dan maar? De kantoor naam blijft buiten beeld en de cliënt is toch geholpen. Hoe meer de cliënt zich van kwaad bewust is, hoe beter hij deze ‘slinger’ zal begrijpen. Hij voorziet de aangifte van zijn handtekening en dient deze in. Maar als later de verdenking rijst dat het gaat om een opzettelijk onjuist gedane aangifte, zijn de rapen gaar. De cliënt kan worden opgepakt en aan een verhoor worden onderworpen. Niet zelden heft hij dan de beschuldigende vinger naar zijn adviseur: ‘Die zei dat het zo moest.’ Waar betaalt hij de man anders voor? Hij mocht er toch op vertrouwen dat het zo goed was? Steeds vaker neemt Justitie dan ook de adviseur op de korrel.

Nauwe betrokkenheid bij de fiscale belangenbehartiging van een belastingplichtige riekt al gauw naar een vorm van medeplegen of medeplichtigheid. Voor een veroordeling van de adviseur blijkt het absoluut niet nodig, dat hij bij de gewraakte aangiften direct was betrokken. Dat blijkt zonneklaar uit het vonnis dat in de Hiddink-zaak op 27 februari 2007 door de Rechtbank Den Bosch werd gevelde (LJN AZ9322); debelastingadviseur in kwestie ging overigens in beroep. Dus: *to be continued*.

Strafbaarheid van een belastingadviseur wegens zijn betrokkenheid bij het doen van een onjuiste aangifte blijkt ook uit een eerder door het Hof Den Bosch gewezen arrest van 6 januari 2006 dat de ‘gemeente-zaak’ wordt genoemd (LJN AU9266). Nochtans stond deze adviseur slechts aan de zijlijn van het fiscale speelveld. In ieder geval werd de aangifte niet door hem verzorgd. De zaak ligt thans bij de Hoge Raad voor cassatie. Dus: *to be continued too!*

Pleger of deelnemingsvarianten als medepleger en medeplichtige?

De feitelijke pleger van fiscale fraude, in de vorm van het doen van een opzettelijk onjuiste aangifte, kan slechts de belastingplichtige zelve zijn. De wettelijke aangifteplicht rust immers slechts op diegene aan wie het aangiftebiljet is uitgereikt, niet op diegene die namens de desbetreffende belastingplichtige de aangifte feitelijk heeft gedaan (HR 17 oktober 2006, LJN AU8286). In het strafrecht bestaat echter de mogelijkheid naast de pleger ook anderen te bestraffen, bijvoorbeeld de medepleger en de medeplichtige. Een medepleger is, kort gezegd, degene die bewust heeft samengewerkt met de feitelijke pleger van het delict. Bij medeplichtigheid gaat het om het opzettelijk gelegenheid, middelen of inlichtingen verschaffen voor het plegen van het strafbare feit.

In zowel de Hiddink-zaak als de gemeente-zaak gaat het om veroordelingen wegens het medeplegen van een opzettelijk onjuiste belastingaangifte, ofschoon die door ‘een derde’ (niet zijnde de adviseur) werd gedaan. De strafrechter achtte het voldoende dat van een nauwe samenwerking was gebleken. Hij vindt het blijkbaar minder interessant of de adviseur daadwerkelijk bij de uitvoering van de fraude betrokken was. Dat gaat gevaarlijk ver!

Hoe ver de arm van Justitie reikt, ondervond ook een leverancier van zogenoemde ‘afroomsoftware’. Hij bracht in de horeca een pakket aan de man waarin een verborgen menuoptie was opgenomen die het mogelijk maakt omzetten te verheimelijken. Eenvoudig, doordat bonnen uit het systeem konden worden verwijderd. Ondanks het verweer dat de koper zelf verantwoordelijk blijft voor een juiste fiscale verantwoording, werd deze creatieve *whizzkid* op 2 juni 2006 door de strafrechter als medepleger van belastingfraude veroordeeld. De Rotterdamse rechtbank overwoog dat de leverancier wist dat de horecaondernemer met behulp van de wisoptie de fiscus om de tuin wilde leiden (LJN AX6802). De boodschap lijkt duidelijk: *hoed (u voor) uw broeder!*

Geheel in deze lijn passen de opzienbarende Clickfonds-arresten, onder andere gewezen door Hof Amsterdam op 14 maart 2006 (LJN AV4924). Door de verdediging werd aangevoerd dat filialen van Nederlandse banken in Luxemburg er toch niets aan kunnen doen dat (sommigen van?) hun klanten de saldi misschien wel voorde fiscus zouden verzwijgen. Daarop reageerde het hof doodleuk met de overweging dat medeplichtigheid onder omstandigheden tóch aanwezig kon worden geacht. Dat geldt, aldus het hof, zelfs, indien (r.o. 58):

‘(...) de verdachte in de praktijk niet (altijd) met zekerheid wist of een specifieke cliënt metterdaad overging of zou overgaan tot het opzettelijk doen van een onjuiste en onvolledige belastingaangifte en hij evenmin zekerheid had over het moment waarop zulks plaatsvond of zou plaatsvinden, aangezien hij (...) met hun belastingaangiftes geen directe bemoeienis had.’

Deze algemene formulering voorspelt niet veel goeds voor de fiscale adviespraktijk. De reikwijdte daarvan strekt zich ook uit tot bankiers, makelaars, aannemers en trustkantoren; kortom, tot eenieder die zich moet realiseren dat hij belastingfraude faciliteert, maar die de kans daarop – al dan niet uit commerciële overwegingen – voor lief neemt.

Wanneer is een aangifte onjuist? Wie bepaalt dat?

Belastingfraude is geen wettelijk gedefinieerd begrip. Het fenomeen leeft niettemin in de volksmond en (dus) in de media en de politiek. Het zorgt voor schreeuwende krantenkoppen, heftige debatten, strenge wetgeving en spectaculaire rechtszaken. Maar wat belastingfraude precies is, blijft onduidelijk. Meestal wordt verondersteld dat het moet gaan om het ontduiken van belastingen. Daar komt het inderdaad vaak op neer. Juridisch vormt het opzettelijk onjuist of onvolledig informeren en documenteren van de fiscus de kern van belastingfraude. Juist dáádoor wordt een juiste heffing van de belasting gefrustreerd. De belastingplichtige moet de voorde belastingheffing relevante feiten zelf bij de inspecteur in beeld brengen. Doet hij dat niet, dan hapert het systeem. Daar wordt zwaar aan getild. Het opzettelijk achterhouden van informatie wordt dan ook streng bestraft. Als het gaat om het verzwijgen van (saldi op) buitenlandse rekeningen (zoals bij de KB-Lux), dan is dat zo klaar als een klontje. Iedereen zal begrijpen dat zoiets niet in de haak is. Maar als het gaat om ingewikkelder vraagstukken, ligt het minder eenvoudig. Zo bezorgt de woonplaats in de fiscale betekenis van het woord (Hiddink) zelfs deskundigen de nodige hoofdbreken. Ook de vraag óf – en zo ja, door wie en tot welk bedrag – loonbelasting moet worden afgedragen over tekengeld bij voetbaltransfers (Feyenoord), kan worden aangemerkt als ‘voer voor fiscalisten’.

Aan de vraag of belastingfraude is gepleegd, gaat de vraag naar de juistheid van de gedane aangifte vooraf. Alle vraagstukken rondom de verdenking van belastingfraude komen op het bord van de strafrechter. Zolang de belastingrechter niet heeft geoordeeld, moet de strafrechter de nodige fiscale knopen zien door te hakken. Dat is eigenlijk hoogst merkwaardig. Zeker als het gaat om ingewikkelde fiscale thema's, waarover de fiscale geleerden het nog lang niet eens zijn. De strafrechter zou zich beter niet in die ‘jungle’ kunnen wagen. Hij is daarin niet thuis en kan daarin licht verdwalen. Daarom zou het strafrecht gereserveerd moeten worden (en blijven) *voorevidente* gevallen van belastingfraude.

Omstreden gevallen kunnen beter worden berecht door de belastingrechter. Hij kan zonodig tevens beoordelen of ook een (fiscale) boete gerechtvaardigd is. Dat is veel praktischer en het bespaart rechterlijke capaciteit. De wet biedt – via het zogenoemde *unavias* systeem – de keuze voor afdoening via het (fiscale) strafrecht dan wel het boeterecht. Maar daarvan wordt niet altijd verstandig gebruikgemaakt. Een evenwichtig(er) samengestelde selectiecommissie zou misschien uitkomst kunnen bieden, maar daarvan lijkt voorlopig geen sprake. Het zal dus nog wel even tobben blijven.

Mag de cliënt zijn belastingadviseur nog wel vertrouwen?

Veel belastingplichtigen besteden – min of meer noodgedwongen – het doen van aangifte uit aan een belastingadviseur. Zij voelen zich immers niet voldoende thuis in het oerwoud (van regels) en laten zich daarin graag leiden. Zij geven hun fiscale gids de bankafschriften, de kasbonnetjes en de facturen, al dan niet verpakt in de welbekende schoenendoos. Zonder tegenbericht gaan zij ervan uit dat de adviseur aan deze schoenendoos voldoende heeft om een juiste en volledige aangifte te doen.

Nu schijnt het zo te zijn dat sommigen zich juist verzekeren van de diensten van een adviseur om fraude te verhullen. Komt deze fraude toch aan het licht, dan roepen zij om het hardst dat niet zij, maar de ingeschakelde consulent de onjuiste aangifte heeft ingevuld. Zij verschuilen zich achter diens goede naam en reputatie. Daarom besliste de

belastingrechter in 1988 dat de belastingplichtige eerst maar eens moest aantonen dat hij ‘in redelijkheid niet behoefde te twijfelen aan de fiscale aanvaardbaarheid van de mededelingen of adviezen van zijn adviseur’ (HR 15 juli 1988, *BNB* 1988/270). Lukte hem dat niet, dan werd de eventuele opzet of grove schuld van de adviseur aan hem toegerekend, met dus boeteoplegging als gevolg.

De Hoge Raad is omgegaan!

Ofschoon toerekening lijnrecht strijdig was met het zogenoemde ‘onschuldvermoeden’, bedoeld in art. 6, tweede lid, EVRM, bleef zij – in navolging van *BNB* 1988/270 – lange tijd richtinggevend. Vreemd eigenlijk. Hoe moet een belastingplichtige immers *aantonen* dat hij (als leek) inderdaad mocht vertrouwen op de door hem ingeschakelde adviseur? Je kunt hem toch moeilijk verplichten daarop steeds een *second opinion* te vragen? Op die manier verzeil je in een soort eeuwigdurende opiniecirkel (een *perpetuum opinionis*). En bovendien: kun je daarop dan wél blind varen, of moet je dan nog eerst een *third opinion* vragen? En zo verder.

Niettemin kwam de Hoge Raad pas op 1 december 2006 op deze ‘*faux pas*’ terug (*BNB* 2007/151), en wel met de volgende overweging:

‘Terugkomend van het arrest BNB 1988/270 acht de Hoge Raad het geraden ook voor (bestuursrechtelijk) fiscale vergrijpboetes de mogelijkheid van toerekening van opzet of grove schuld van een ander dan de belastingplichtige aan de belastingplichtige uit te sluiten.’

Het is opmerkelijk dat de Hoge Raad in dit arrest expliciet verwijst naar het aloude ‘Ijzerdraad-arrest’. In dit arrest, dat door de strafkamer van de Hoge Raad ruim een halve eeuw eerder op 23 februari 1954 werd gewezen (*NJ* 1954, 378), overwoog de Hoge Raad dat:

‘opzet ten aanzien van enig delict of delictsbestanddeel door het Nederlands strafrecht nergens wordt toegerekend aan een natuurlijk persoon, indien de geestesgesteldheid bij hem of haar niet persoonlijk aanwezig is geweest’.

Tegen deze achtergrond is het temeer verwonderlijk dat het zolang heeft geduurd, voordat dit fundamentele principe ook in het fiscale boeterecht is geaccepteerd. Dat is tekenend voorde *status aparte* die de bestuursrechtelijke boete in ons bestel inneemt.

De bewijslast dat een belastingplichtige niet op zijn belastingadviseur mocht vertrouwen, ligt thans gelukkig niet meer bij hem, maar bij de inspecteur. De rol die de inspecteur te vervullen heeft, wordt aldus – meer dan ooit – vergelijkbaar met de functie van een officier van justitie. Verschil is wel dat de officier volgens de regels van het strafrecht bewijs moet leveren.

Overigens zij opgemerkt dat toerekening slechts voor het boeterecht is losgelaten. De andere bewijslastverdeling geldt (nog) niet waar het gaat om de toerekening van *dekennis en wetenschap* van een belastingadviseur aan zijn cliënt. Ook bij een dergelijke toerekening kan men in zijn algemeenheid vraagtekens zetten, zo blijkt ook uit HR 11 november 2005 (*NJ* 2007, 231). Voorde beboeting is toerekening voortaan in ieder geval uit den boze, en dat is goed nieuws.

Gevolgen voorde relatie belastingadviseur–cliënt

Intussen kan de belastingadviseur die zijn cliënt tegen een boete moet verdedigen, in een netelige positie geraken. Namens zijn cliënt moet hij immers gaan bepleiten dat hij op zichzelf mocht vertrouwen. Zijn eigen rol bij de vervulling van de fiscale aangifteverplichtingen komt centraal te staan. Daarover zal hij echter niet te veel kunnen meedelen, gezien de vertrouwelijkheid van zijn relatie met de cliënt.

Zeker wanneer in de toekomst – na inwerkingtreding van de Vierde tranche Awb – de adviseur voor zijn rol ook zelfstandig kan worden beboet, kan hierdoor een tegenstrijdig belang ontstaan. Daarvan zullen de adviseur en zijn cliënt zich het beste kunnen bevrijden door de zaak uit handen te geven aan een (of twee) nieuwe pleitbezorger(s). Ook dat zal echter een hypotheek leggen op hun onderlinge relatie. Niettemin zal dit van geval tot geval moeten worden overwogen.

Mag de adviseur zijn cliënt nog wel vertrouwen?

Gelet op de tendens om de adviseur als medepleger of medeplichtige aan te merken van de aan zijn cliënt (of een derde) aangewezen belastingfraude, moet hij kieskeuriger worden in zijn cliëntèle. Hij moet erop kunnen vertrouwen, dat de schoenendoos van de cliënt *alle* relevante informatie bevat. Bij twijfel moet de adviseur – desnoods indringend – navraag doen. Bekruipt hem vervolgens het gevoel dat zijn cliënt niet de juiste en volledige informatie wil verschaffen, dan moet hij zijn diensten verder weigeren. Dat is evenwel gemakkelijker gezegd dan gedaan! Puur op zijn gevoel mag de adviseur zijn cliënt de deur immers niet wijzen. Daar zijn sterkere aanwijzingen voor nodig. En waar ligt nu precies de grens?

Weigert de cliënt botweg feitelijke vragen te beantwoorden, dan wordt die grens duidelijk overschreden. Moet de cliënt evenwel passen, omdat hij het ook (niet) meer weet, dan hangt het ervan af. Gesteld dat Hiddink zijn adviseur(s) had voorgelogen dat hij regelmatig de nacht in zijn woning in België had doorgebracht (*quod non*), dan zou de casus er heel anders hebben uitgezien. In normale verhoudingen gelooft men zijn cliënt op zijn woord. De adviseur voelt zich niet geroepen die informatie zelf te controleren. Zou zijn relatie op wantrouwen zijn gebaseerd, dan kan hij die beter direct beëindigen. In een dergelijk geval zijn de risico's te groot. De adviseur die door zijn cliënt wordt bedot, loopt immers het risico dat hij daar zelf strafrechtelijk op wordt afgerekend. De FIOD-ECD zal al gauw veronderstellen dat hij met zijn cliënt onder één hoedje speelde (in de zin van bewuste samenwerking). Alleen al een dergelijke verdenking kan reden zijn om de adviseur aan een verhoor te onderwerpen; ja, hem zelfs in verzekering te (doen) stellen. Dan moeten de veters uit de schoenen en de riem uit de broek. De adviseur kan veel voor zijn cliënt overhebben, maar dit gaat (te) ver. Hoed u daarom voor een cliënt die u voor een karretje wil spannen dat u niet behoort te trekken!

Enige perikelen uit de aangiftepraktijk

De belastbare feiten slaan uiteindelijk neer in een aangiftebiljet. De correcte invulling daarvan is – zelfs als men over alle feiten beschikt – verre van eenvoudig. Steeds opnieuw moeten er keuzes worden gemaakt. Is het desbetreffende feit inderdaad belastbaar en, zo ja, onder welke rubriek, en tegen welk tarief?

Bij twijfel doet men er verstandig aan enerzijds de (voor cliënt) goedkoopste oplossing te kiezen, maar anderzijds alle relevante feiten aan de fiscus te etaleren. Men kan u dan nooit verwijten dat u (opzettelijk) onjuiste of onvolledige informatie hebt verstrekt en (aldus) fraude hebt gepleegd. In het moderne tijdvak van de elektronische aangifte ontbreekt echter de mogelijkheid van aanvullende informatie in een afzonderlijke bijlage. De Belastingdienst wenst daarvan zelfs uitdrukkelijk verschoond te blijven. Wat nu? Een oplossing kan zijn dat de aangifte elektronisch wordt gedaan, maar dat op de ouderwetse wijze via Tante Pos aanvullende informatie wordt nagestuurd. Van de Belastingdienst mag worden verwacht dat deze informatie wordt *gematcht* met de elektronische aangifte. Zeker is dat echter niet.

Bovendien zal men een dergelijke bijlage alleen insturen, wanneer er twijfel is over de juistheid van de aangifte. Deze zal steeds op zijn minst naar objectieve maatstaven verdedigbaar moeten zijn. Is er inderdaad sprake van een zogeheten pleitbaar standpunt, dan kan er weliswaar een fiscale correctie volgen, maar geen gerechtvaardigde verdenking. Onder een pleitbaar standpunt wordt verstaan, aldus de staatssecretaris van Financiën (BNB 2001/13), een opvatting over de kwalificatie van de feiten of de toepassing van het recht op de feiten die in redelijkheid verdedigbaar zijn. Uit de parlementaire geschiedenis volgt (Kamerstukken I, 1997-1998, 24 800, nr. 154b, p. 1-2):

‘Zo is in het geval van een belastingplichtige voor wie het niet geheel duidelijk is of hij een bate moet aangeven c.q. een uitgave mag aftrekken, en die redelijkerwijs kan menen juist te handelen door in de aangifte het voor hem gunstigste, pleitbare standpunt in te nemen geen sprake van opzet.’

Dat de grenzen vaag zijn, blijkt uit de Hiddink-zaak. Was zijn standpunt voldoende pleitbaar? Verschillende hooggeleerde deskundigen meenden van wel, de strafrechter kwam echter tot een ander oordeel. In de huidige aangiftepraktijk gaan adviseurs daarom actief op zoek naar een beperking van de risico's. Zo laten sommige adviseurs hun cliënten expliciet verklaren dat in de aangifte alle relevante feiten en omstandigheden correct werden verwerkt, dat zij dit hebben geverifieerd, en dat zij daarmee instemmen. Een dergelijke verklaring dient wellicht het belang van de adviseur, maar niet het belang van de cliënt. Vertrouwend op de deskundigheid en integriteit van zijn belastingadviseur, volstaat de cliënt vaak met de ondertekening 'bij het kruisje'. Was hij in staat het werk van zijn adviseur goed te verifiëren, dan had hij de aangifte immers zelf wel kunnen doen. De ondertekening van de juist bedoelde verklaring is daarom (meestal) onwaarachtig. Bovendien lijkt de cliënt daarmee in eigen vlees te snijden. Een dergelijke verklaring kan hem opbreken, wanneer hij zich wil disculperen, in een context waarin opzet of grove schuld van de adviseur hem niet kan worden toegerekend. Waarom zou hij dat risico dan in huis halen door het ondertekenen van die verklaring?

Nog meer muizenissen in de (digitale) aangiftepraktijk

Aandacht verdient voorts de roemruchte 'Beconregeling'. Deze regeling lijkt eerder het belang van de belastingadviseur te dienen dan dat van zijn cliënt. Als gevolg daarvan schijnt tegenwoordig de belastingadviseur – min of meer automatisch – een digitale kopie van de aanslagen te krijgen, zodra die aan de cliënt worden opgelegd. Die toezending lijkt ons in strijd met de geheimhoudingsplicht van de Belastingdienst, tenzij deze berust op een uitdrukkelijke machtiging van de contribuabele. Bovendien kan zij tornen aan de

rechtsbescherming van de belastingplichtige.

Zo oordeelde Hof Arnhem op 1 november 2006 dat de digitale kopie van de aanslag voorde gemachtigde kon gelden als een rechtsgeldige bekendmaking van de aanslag (V-N 2007/20.10). Dat betekent onder meer dat de termijnen voor het indienen van bezwaar gaan lopen, waarvan de belastingplichtige geen weet heeft. Een overschrijding van die termijn zal minder spoedig verschoonbaar blijken, dan wanneer deze uitsluitend van de belastingplichtige afhankelijk was. Debelastingadviseur kan daarvoor immers direct medeverantwoordelijk worden gesteld, hetgeen een twijfelachtig genoeg mag heten. Ook hier liggen gevaren op de loer. Daarom behoeven de adviseurs en hun cliënten de voordelen die aan de gedigitaliseerde toezending zijn verbonden, nog niet af te wijzen. Zij behoren deze in goed onderling overleg af te wegen tegen de mogelijke nadelen, om vervolgens een keuze te maken. Het kan geen kwaad deze schriftelijk vast te leggen als onderdeel van onderlinge afspraken. De adviseur kan deze keuze desgewenst ook in zijn algemene voorwaarden opnemen.

Boete voor digibeten?

Wat valt er verder nog te kiezen? De ondernemer die zijn aangifte nog steeds ‘met de hand’ wil doen, mag dat niet meer. Hij is immers sinds 1 januari 2005 verplicht zijn aangiften elektronisch te doen. Is hij fiscaal begaafd, maar digibeeft, dan is hij aldus toch op aangiftehulp aangewezen. Ook hier ligt een potentiële frictie. De adviseur zal immers niet klakkeloos, zonder enige (na)vraag of onderzoek, de analoge aangifte van zijn cliënt willen digitaliseren. Daaraan zijn immers voor hem zodanige beroepsmatige risico's verbonden dat hij daarvoor – op zijn minst – een flink gevarengeld zal moeten eisen. De ondernemer zal deze tol echter niet graag betalen. Doet hij zijn aangifte rechtstreeks, dan riskeert hij evenwel een fiscale boete wegens het verzaken van zijn wettelijke aangifteplicht. Daarvan kan ontheffing worden verleend, maar de inspecteur blijkt daartoe niet steeds bereid. In een dergelijk geval moet afgewacht worden of de rechter alsnog dispensatie wil verlenen, omdat het doen van elektronische aangifte *onredelijk bezwarend* wordt geacht. Ook daarvan is men op voorhand niet zeker. Het ziet ernaar uit dat de burger in toenemende mate met de digitalisering van de aangiftepraktijk zal worden geconfronteerd.

Slot

De vruchten van de vooruitgang zijn vaak zoet, maar kunnen ook zuur zijn en in sommige gevallen zeer bitter. Daarom kan het geen kwaad nieuwe knelpunten te inventariseren en van passende oplossingen te voorzien. De tijd en energie die dat kost, kan worden bespaard op het gevarengeld. De rekening kan dan met een batig saldo worden afgesloten, hetgeen zowel de cliënt als zijn adviseur helpt de liaantjes aan elkander te knopen. Bovendien bespaart het een hoop gedoe! Zo komen we toe aan de moraal van dit verhaal: wees een tarzan in de fiscale jungle, maar neem uw cliënt niet zomaar bij de hand. Behoedzaamheid is geboden. Er lopen immers ook beren in het woud.

Dit artikel betreft een bewerking van een op donderdag 22 maart 2007 tijdens een landelijke studiebijeenkomst van de NFB gehouden lezing.